

Ietekmēt lēmumus Eiropas Savienībā var ikviens

Kopš Eiropas Savienības (ES) izveides tās galvenie uzdevumi ir bijuši nodrošināt mieru, stabilitāti, ekonomisko sadarbību un vienotību Eiropā. Viena no neatņemamām komponentēm, kas svarīga, lai sasniegtu šos mērķus, ir demokrātija, kuras būtisks aspekts ir pilsoņu līdzdalība lēmumu pieņemšanā. Tā ir teorija. Bet vai pilsoņi patiesi var ietekmēt Eiropas Parlamentu (EP), Eiropas Komisiju (EK) un Padomi – galvenās likumdošanā iesaistītās institūcijas? EP biroja Latvijā vadītājs **Mārtiņš ZEMĪTIS** uz šo jautājumu atbild pārliecināti: – *Jā!*

Uzrunājiēt savu deputātu

– *Katram Eiropas pilsonim ir iespēja piedalīties vēlēšanās gan kā kandidātam, gan balsojot, – uzsver M. Zemītis. Tāda nu reiz ir kārtība pārstāvnieciskās demokrātijas sistēmā, ka ik pa laikam ievēlam priekšstāvjus, kuri pieņem lēmumus mūsu vietā. Visi nekad nav pilnībā apmierināti, jo kāds vienmēr paliek mazākumā, bet droši vien var atzīt, ka ir atrasts pieņemams kompromiss. M. Zemītis Latvijas pilsoņu aktivitāti vēlēšanās vērtē kā zemu. Ar 33,82% mēs esam starp trīs valstīm ar sliktāko rādītāju. Vēl zemāka aktivitāte ir Lietuvai (28,97%) un Horvātijai (21,35%). Atgādināsim, ka Limbažu novadā vēlēt varēja 23 096 balsstiesīgie, bet to izdarīja 10 244 (44,35%).*

Sarunbiedrs ir pārliecināts, ka deputātus interesē sabiedrības viedoklis. Ja cilvēks ir piedalījies vēlēšanās, var uzskatīt, ka viņam bijis pirmais kontakts ar deputātu. Tas ir labs pamats, lai pie viņa vērstos ar savu problēmu, jautājumu vai ierosinājumu. – *Ja jūs esat bijis deputāta vēlētais, sāciet vēstuli tieši ar to, aicinot attaisnot saņemto uzticību, – iesaka M. Zemītis. Lai jūs uzklautu, labs risinājums būs sazināties ar EP deputāta biroju, īpaši, ja nav skaidrs, kurā ES institūcijā labāk vērsties konkrētajā gadījumā. Birojā vērtēs, kā labāk rīkoties, – vai atbildēs pats deputāts, atbildīgā iestāde vai jāmeklē cits risinājums.*

Var mēģināt satikt deputātu arī klātienē. M. Zemītis spriež: – *To pirms vēlēšanām izdarīt ir nedaudz vieglāk. Viņi ir visur, klauvē pie durvīm tiešā un pārnēstā nozīmē. Nevar gan teikt, ka pēc tām ievēlētie Latvijā nav sastopami. Dažus var meklēt tiešsaistē – sociālajos medijos. Daudzi labprāt satiekas ar jauniešiem. Eiropā ir EP vēstnieku skolu programma, kurā piedalās arī Latvijas izglītības iestādes, tostarp arī Limbažu vidusskola. M. Zemītis pats atceras, kā viņa skolā 1995. gadā ciemojās toreizējais Latvijas īpašo uzdevumu ministrs Eiropas Savienības lietās Aleksandrs Kiršteins. – Viņš teica: “Mārtiņ, jā-mācās svešvalodas, Eiropas Savienībā būs iespējas”. Tas bija ārkārtīgi iedvesmojoši.*

Deputātiem katru gadu ir iespēja aicināt ciemos uz Briseli un Strasbūru 100 viesu. Piecu gadu laikā šajā programmā parāda, kā viņi strādā 4500 cilvēkiem. Katram deputātam ir sava pieceja. Kāds aicina jauniešus, cits seniorus vai žurnālistus, kāds ciemiņus atlasa, rīkojot konkursus. Varbūt

var uzprasīties ciemos? Nu, ne jau gluži, kā mērķi norādot vēlmi paceļot, bet, piemēram, pārstāvēt kādu sabiedrisku organizāciju vai nozari, kurā sasāpējusi problēma. – *Tas laikam jāprasa viņiem pašiem, – teic M. Zemītis un piebilst, ka viņš šādā gadījumā droši vien uzrunātu kādu deputātu, kuram šis vēl ir pirmais sasaukums. Ļoti iespējams, ka viņi kopā ar palīgiem šobrīd domā, pēc kādiem principiem atlasīt viesus.*

Aktuālie jautājumi – drošība un zaļais kurss

Aptaujājot deputātus, M. Zemītis uzzinājis, ka gan pie tiem, kuri strādā vairākus, gan pirmo sasaukumu ar dažādiem jautājumiem vērsas gana daudz cilvēku. – *Jautājumi ir par tēmām, kas parādījušās jau priekšvēlēšanu kampaņās. Tās ir drošība, aizsardzības stiprināšana, ārēji un iekšēji apdraudējumi, – no parlamentāriešiem dzirdēto atstāsta M. Zemītis. Jūtama interese un bažas par zaļo kursu. Vēl viens aktuāls jautājums ir par ES fondu finansējumu, tā piecejamību zemniekiem un uzņēmējiem nākamajā plānošanas periodā.*

– *Aizvien biežāk rodas ētiskie jautājumi, teiksim, par digitālajām un dzīvnieku tiesībām. Ja agrāk cilvēki vairāk domāja par ES no ekonomiskā aspekta, tad tagad parādās Eiropas vērtību aspekts, – spriež sarunbiedrs. Viņaprāt, pārliecība, ka ikviens dzīva dvēsele, arī dzīvnieki, ir vērtība, norāda uz to, ka sabiedrība jau domā citā līmenī. Tiek pieminētas ar dažāda veida – mazākumtautību, atsevišķu sabiedrības grupu u.tml. – tiesības. Latvijas iedzīvotāju tolerance pret viņu tiesību pārkāpumiem ir mazinājusies. Tāpat viņiem ir augstākas prasības attiecībā uz preču un pakalpojumu standartiem.*

Eiropas Mana balss skan, ja runā miljons

ES pilsoņiem ir iespēja iesniegt savas iniciatīvas – tiesību aktu ierosinājumus EK. Tā zināmā mērā līdzinās mūsu vietējam portālam *Mana balss*, tikai latīņa ir ievērojami augstāka. Ja *Manā balsī* ir jāatrod 10 000 atbalstītāju, lai jautājumu skatītu Saecim, tad ES iniciatīvai vajag miljonu parakstu un piekritis vismaz no septiņām valstīm. Vai tas ir daudz, ņemot vērā, ka ES ir aptuveni 450 miljoni iedzīvotāju... Spriediet paši! M. Zemītis lēš, ka bez kampaņas šajā gadījumā neiztikt, bet savākt miljonu ir iespējams. – *Kopš šāda programma pastāv, ir bijušas 118 idejas. 10 ir uzklautas un rezultātā pieņemtas vai noraidītas, – stāsta M. Zemītis. Tīmekļvietnē šīs iniciatīvas klasificētas kā atbildētas.*

Šobrīd no 11 aktīvām iniciatīvām, ko var atbalstīt, visvairāk parakstu – 650 990 – savākusi ierosme *My Voice, My Choice – par drošu un pieejamu abortu*. Otrā populārākā ir iniciatīva *Pārtraukt video spēļu iznīcināšanu* ar 365 291 atbalstītāju. Tās mērķis ir uzlabot patērētāju tiesības, lai vairs nebūtu tā, ka cilvēka nopirkta spēle kādu dienu vairs nedarbojas. 350 103 pilsoņu atbalsta iniciatīvu aplikt ar nodokli lielu bagātību zaļās un sociālās pārkārtošanās finansēšanai.

Šādas ir dažas no Eiropas pilsoņu iniciatīvām

Paust atbalstu iniciatīvām nav sarežģīti. To var izdarīt ar e-parakstu vai aizpildot anketu, kurā jānorāda personas kods.

Sabiedrisko apspriešanu neorganizē ķeksītīm

Vēl cilvēkiem ir iespēja piedalīties likumprojektu sabiedriskā apspriešanā. Kopumā ES tīmekļvietnē publicēti 3328 priekšlikumi. Jāievēro, ka starp tiem ir tādi, kuru apspriešana ir noslēgusies, bet ir arī aktīvie. Piemēram, iniciatīva *Enerģētiskās drošības arhitektūra: atbilstības pārbaude*. Izklusā sarežģīti, bet lietas būtība ir izklāstīta gana saprotami un īsi. Piemēram, EK interesē viedokļi par darbībām ar mērķi ES līmenī pastiprināt gatavību un reaģēšanu krīzes situācijās. Interesanti, ka šajā gadījumā ir iespēja to paust, reģistrējoties ar *Facebook* vai *Google* kontu, un izvēlēties, vai viedokli publiski varēs lasīt arī citi.

M. Zemītis apliecina, ka lielāku interesi ierasti izraisa iniciatīvas, kas saistītas ar digitālās ekonomikas regulāciju, ķīmisko vielu apriti, vienoto ES tirgu un patērētāju tiesībām. Viņš uzsver, ka sabiedriskās apspriešanas netiek rīkotas ķeksītīm. Noslēgumā EK obligāti gatavo detalizētu ziņojumu par saņemtajiem viedokļiem, tos analizē, paskaidro, kā tiesību akts ir rezultātā mainīts, vai pretēji – kāpēc ne.

Lūgumraksti un citas iespējas

Iespēju sazināties ar EP, EK un citām institūcijām ir tik daudz, ka tās var uzskatīt, bet ne visas aprakstīt. Par visām vairāk iespējams uzzināt tīmekļvietnes <https://european-union.europa.eu> sadaļā *Piedalieties, iesaistieties, balsojiet Eiropas Savienībā!*

Lūgumrakstu var iesniegt komitejā, kuras uzdevums ir tos izskatīt. Par to, ka tas tiek darīts, var pārliecināties, noskatoties sēžu ierakstus. Turklāt lūgumrakstu portālā var iepazīties ar konkrētu pilsoņu iesniegumiem. Līdz šim ir saņemtas 183 prasības no Latvijas valstspiederīgajiem vai ar mūsu valsti saistītas.

ES piedāvā arī platformas, kas apvieno cilvēkus ar līdzīgām interesēm. Viena no tām ir *Sinapse*, kurā cilvēki apmainās ar informāciju un zināšanām par politikas veidošanas un pārvaldības jautājumiem. M. Zemītis kā labu piemēru kopienu veidošanā min platformu *Mēs esam kopā*. Tā ir iespēja atrast domubiedrus, lai īstenotu starptautiskus projektus. Latvijā to bieži izmanto jauniešu nevalstiskās organizācijas.

Ir vēl citi veidi, kā EP rūpējas, lai pilsoņus sadzirdētu. Tiek organizēti pasākumi, koncerti un izstādes. – *Kas tik parlamentā nav noticis! Ir bijušas tautas dejas, grāmatu atvēršanas, degustētas šprotes un Rīgas balzams, – stāsta M. Zemītis. Šobrīd tiek iegādāti Latvijas sieviešu laikmetīgās mākslas darbi, lai arī ar tiem parādītu mūsu valsti.*

Veiksmes stāsts – kūpinājumu gadījums

Hrestomātisks piemērs tam, kā pilsoņiem izdevās ietekmēt Briselē pieņemtos lēmumus, ir jautājums par benzopirēna normām kūpinājumos, tostarp zivīs un gaļā. Arī *Auseklī* 2014. gada janvārī rakstījām, ka no septembra stāsies spēkā jauna benzopirēna norma kūpinātos pārtikas produktos. Tā noteikta 2 mikrogrami uz kilogramu. Zivju un gaļas ražotāji jutās apdraudēti. To apstiprināja arī Limbažu novada komersanti. Tiesa, šādu normu ar trīs gadu ieviešanas periodu EK bija apstiprinājusi jau 2011. gadā. Kāpēc informācija nebija sasniegusi ieinteresētos, par to droši vien ir gan vairākas versijas, gan viedokļi. Plānotās izmaiņas izraisīja sašutumu. Nozaru pārstāvji, zinātnieki, analizējot un apkopojot datus par kūpinājumiem, sadarbībā ar Latvijas deputātiem ES aktīvi ķēras pie jautājuma risināšanas un panāca labvēlīgu lēmumu. Izdevās pierādīt arī to, ka pēc kūpinājumu ēšanas nav tūdaļ jādodas pie ārsta. Ne tikai Latvijā, bet arī citās ES valstīs šobrīd var nopirkt, piemēram, Latvijas šprotes.

– *Pārtikas drošības normas periodiski tiek pārskatītas, – komentē M. Zemītis. Protams, ne jau, lai kaitētu uzņēmējiem, bet rūpēs par ES iedzīvotāju veselību – piemēram, kontrolējot kādas krāsvielas, saldinātāji vai konservanti tiek izmantoti produktos, kā arī prasot, lai uz etiķetēm varētu uzzināt to sastāvu utt.*

Par ko vajadzētu paust viedokli šobrīd?

Kam vajadzētu pievērst uzmanību un paust viedokli šobrīd, lai nesanāk kā ar kūpinājumiem, kad izmaiņas regulā sagādāja nepatīkamu pārsteigumu? – *Par visu, kas attiecas uz mākslīgā intelekta regulējumu un platformu darbu, – atbild M. Zemītis. Šie tehnoloģiskie risinājumi savā ziņā ir iespēja, lai gan jāreķinās, ka pašiem būs daudz jāiegulda tajā, lai mēs prastu ar tām strādāt. Jaunās tehnoloģijas radīs izmaiņas ekonomikā, kā arī vajadzēs regulējumus, lai aizsargātu cilvēka intereses. Attiecībā uz mākslīgo intelektu sabiedrībai būs jāvienojas, piemēram, par to, vai jāinformē, ka tas ir līdzdarbojies noteiktos procesos. Būs jālemj par digitālās ekonomikas regulēšanu, jātieks skaidrība par to, kā labāk identificēt dziļviltojumus utt. Vēl viens jautājums ir personīgā informācija, ko atstājam interneta platformās. Līdz ar to aktuāla ir tās apstrāde un izmantošana komerciālos nolūkos. Vai cilvēkus par to informē? Vai mums ir dota iespēja nepiekrīst?*

– *Tie nebūs viegli jautājumi par ētiku. Vai ļausim robotiem spriest tiesu vienkāršākos gadījumos? – spriež M. Zemītis. Ķīnā šajā jomā mākslīgo intelektu jau izmanto. Vai tas būs pieņemami arī eiropiešiem? Varbūt. – Vērts par to padomāt, – sarunbiedrs mudina. Mums būs jālemj, kur ir robeža starp tehnoloģiju iespējām un mūsu vēlmēm. – Mēs Eiropas Savienībā cienām cilvēka brīvību, individualitāti, – viņš atgādina. Būs jāreķinās arī ar biznesa interesēm, lai nezaudējam konkurētspēju. Tiem, kuriem šie jautājumi šķiet svarīgi, ieteicams vērsties pie deputātiem jau tagad – preventīvi. Jo ātrāk deputāti uzzinās, ko domā vēlētais, jo vieglāk viņiem būs formulēt viedokli. – *Viņi jau arī nelemj vakuumā, bet saistīti ar sabiedrību, – komentē EP biroja vadītājs.**

Vēl viens jautājums ir, kā turpināt ES zaļo kursu, nezaudējot konkurētspēju starptautiskajā tirgū. Drīzumā varētu būt aktuāla ES paplašināšanās, arī Ukrainas uzņemšana.

Sagatavoja **Linda TAURĪŅA**